

Atıf: Bayram Eskimez, Zeynep Nur (2024). " 'Suriye'nin Gelini' Askalân'ın Stratejik Önemi ve I. Haçlı Seferindeki Rolü".

Kadim Akademi SBD, C (8), S.1, s.1 - 11

<https://doi.org/10.55805/kadimsbd.1387672>

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Makale Başvuru Tarihi: 07.11.2023

Makale Kabul Tarihi: 23.06.2024

"SURIYE'NİN GELİNİ" ASKALÂN'IN STRATEJİK ÖNEMİ VE I. HAÇLI SEFERİNDEKİ ROLÜ

Zeynep Nur Bayram Eskimez*

Özet

Filistin pentapolisinin (beş şehirden oluşan bir grup) bir parçası olan Askalân şehri, aynı zamanda bir liman kenti olmasından ötürü tarih boyunca önemli bir yerleşim yeri olmuştur. Bu önemini Akdeniz'e olan kıyısı, Kudüs kentine olan yakınlığı ve şehrin limanından Mısır'a erzak sağlıyor oluşu ile kazanmıştır. Askalân şehrinin Kudüs'e olan bu yakınlığı, Kudüs'e egemen olmak isteyen devletler için çok önemli ve stratejik bir anahtar niteliği taşımıştır. Bahsi geçen bu sebeplerden dolayı şehir tarih boyunca ve bilhassa Haçlı Seferleri sırasında çeşitli savaş ve yıkımlarla karşı karşıya kalmıştır.

Birinci Haçlı Seferi sırasında Haçlıların Kudüs'ü işgalinin ardından Askalân şehri, Müslümanların sığınağı olmuş ve hemen ardından Fâtımîler ile Haçlılar arasında Askalân Savaşı meydana gelmiştir. Bu savaş Haçlıların kesin zaferi ile sonuçlanmasına rağmen şehir 1153 yılına kadar Fâtımîlerin elinde kalmaya devam etmiştir. Bu makalede, Askalân Savaşı'nın kesin Haçlı zaferi ile sonuçlanmasına rağmen şehrin niçin Haçlılar tarafından terk edildiği ve Fâtımîlerin elinde bırakıldığı tartışılacaktır.

Anahtar Kavramlar: Doğu Akdeniz, Haçlılar, Fâtımîler, Kudüs, Askalân.

* Mardin Artuklu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Kudüs ve Filistin Çalışmaları ABD, Kudüs ve Filistin Çalışmaları Yüksek Lisans Öğrencisi, E-mail: znurbyramm@gmail.com, Orcid: <https://orcid.org/0000-000180308387>

Citation: Bayram Eskimez, Zeynep Nur (2024). "The Strategic Importance of Askalân, the 'Bride of Syria' and its Role in the First Crusade".

Kadim Akademi SBD, C (8), S.1, s.1 - 11

<https://doi.org/10.55805/kadimsbd.1387672>

Article Type: Research Article

Application Date: 07.11.2023

Accepted Date: 23.06.2024

"ASKALÂN, THE BRIDE OF SYRIA" : ITS STRATEGIC IMPORTANCE AND ROLE IN THE FIRST CRUSADE

Zeynep Nur Bayram Eskimez**

Abstract

The city of Askalân, which is part of Palestinian pentapolis (a group of five cities), has an important settlement throughout history as it is also a port city. It gained this importance due to its coastline to the Mediterranean, its proximity to the city of Jerusalem and the fact that it provides supplies to Egypt from the city's port. This proximity of the city of Askalân to Jerusalem was a very important and strategic key for anyone who wanted to dominate Jerusalem. For these reasons, the city has faced various wars and destruction throughout history and especially during the Crusades.

After the Crusaders occupied Jerusalem during the First Crusade, the city of Askalân became a shelter for Muslims, and immediately afterwards the Battle of Askalân took place between the Fatimids and the Crusaders. Although this war resulted in the decisive victory of the Crusaders, the city continued to remain in the hands of the Fatimids until 1153. In this article, it is discussed why the Battle of Askalân resulted in a decisive Crusader victory and why the city was abandoned by the Crusaders and left in the hands of the Fatimids, despite its importance.

Keywords: East Meditterrenian, Crusaders, Fatimids, Jarusalem, Askalân.

** Mardin Artuklu University Graduate School of Graduate Studies, Jerusalem and Palestine Studies Department, Jerusalem and Palestine Studies Graduate Student, E-mail: znurbyramm@gmail.com, Orcid: <https://orcid.org/0000-000180308387>

Giriş

Askalân şehri Kudüs'ün 65 km uzaklığında, Yafa ile Gazze arasında yer almaktadır. Şehrin bir limana sahip olması onu ticari yönden önemli kılmaktadır. Suriye ve Mısır'a deniz yoluyla gerçekleştirilen ticaret buradan sağlanmaktadır. Asma yaprakları ve zeytin ağaçlarıyla meşhur olan şehrin Akdeniz bölgesinde oluşu aynı zamanda verimli toprakları olduğunun da göstergesidir.¹ Şehirden ilk defa tarihi M.Ö. 14. yüzyıla veya daha öncesine dayandığı düşünülen ve firavun metni olan Mısır Tell el-Amarna mektuplarında bahsedilmiştir.² Metinde şehrin girişlerinde çevresini kuşatan surlardan ve şehri savunmak için bir kule bulunduğu bahsedilmektedir.³ İslami literatürde şehirden "Suriye'nin gelini" ve "iki gelinden biri" olarak söz edilmektedir.⁴ Günümüze değin Askalân'dan bahseden kırk civarında hadis rivayet edilmiştir. Bunların çoğu mevzu hadistir fakat bu hadislerin mevzu hadis oluşunun yanında, şehirden bahseden çok sayıda hadis rivayetinin bulunması aslında bu şehrin ne kadar önemli olduğunu ve zihinlerde önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir.⁵

Askalân şehri, Kudüs'e yakınlığı hasebiyle tarih boyunca birçok savaşa tanıklık etmiştir. Miladi 633 yılında ise şehrin stratejik önemi Ebu Sufyan tarafından anlaşılmış ve bu doğrultuda şehrin fethedilmesi gerektiği Hz. Ömer'e bildirilmiştir. Daha sonra şehir Muaviye tarafından sulh yoluyla alınmıştır.⁶ Sahabeler, şehir alındıktan sonra Askalân'ı Arap İslam ordularının komutası için bir merkez yapıp burada yaşamaya başlamışlardır.⁷ Emevîler zamanında ise Bizanslılar tarafından saldırıya uğramış fakat uzun bir süre geçmeden şehir tekrar geri alınmıştır.⁸ Abbâsîler döneminde Askalân önce İhşidîlere, sonra da Fâtımîlere geçmiştir.⁹

¹ Ayşe Çekiç, *Kudüs'ün Gölgesinde Eyyubi-Haçlı İlişkileri 1171-1250 (Savaş, Diplomasi, Barış)*, 1. bs (Ankara: Gece Kitaplığı, 2020), 134.

² Arif El Arif, *Askalan'ın Tarihi* (Kudüs: Beytül Makdis, 1943), 5; Abdurrahim Ahmed Hüseyin, *Bir Şehrin Hikayesi Mecdel ve Askalan*, t.y., 22.

³ Arif El Arif, *Askalan'ın Tarihi*, 5.

⁴ Yâkut bin 'Abdullah el-Hamavî er-Rûmî el-Bağdâdî, *Mu'cem el-Büldân*, c. IV (Beyrut, 1977), 122; Mustafa Fayda, *Askalan*, c. III (Ankara, 1991), 487.

⁵ Hasan Yerkazan, "İbnü's-Salâh'a Nispet Edilen Müsnedü'l-Hâfiz Osmân b. es-Salâh el-Eserî fimâ verede mine'l-ehâdis fi fazli'l-İskenderiyye ve 'Askalân İsimli Eser Üzerine Bir Değerlendirme", *Eskiye*, 2021.

⁶ İbnü'l-Esir, *El-Kamil fi't-Târîh*, çev. Abdülkerim Özeydin, c. III (İstanbul: Bahar Yayınları, 1991), 84; Süheyl Mehdi, "Askalan'ın Tarihi", *The Academy of Refugee Studies*, 2017, 17; Abdurrahim Ahmed Hüseyin, *Bir Şehrin Hikayesi Mecdel ve Askalan*, 37.

⁷ Arif El Arif, *Askalan'ın Tarihi*, 6.

⁸ Süheyl Mehdi, "Askalan'ın Tarihi", 17.

⁹ Süheyl Mehdi, 18.

Haçlı Seferleri, "kutsal toprakları kurtarmak"¹⁰ sloganıyla yola çıkan, tarih sahnesinin en uzun ve en kanlı savaşlarından birisidir. Her ne kadar savaşın ana sebebinin "kutsal toprakları kurtarmak" olduğu düşünülse de Haçlı Seferlerinin kritik amaçlarından birisi olan "Doğu Akdeniz politikasını" da göz ardı etmemek gerekir. Haçlılar, bu seferler neticesinde Doğu Akdeniz şehirlerini/limanlarını birbirine bağlayarak Akdenizli kimliğe erişmek arzusunu taşımaktadırlar. Haçlılara göre Kudüs'ü Müslümanlardan korumanın yollarından biri de budur. Ayrıca Haçlılar Akdeniz'e hâkim olmak isteyip Türkleri de Anadolu'dan atmak gayesindedirler.¹¹ Bu yüzden Askalân, Haçlılar için stratejik bir şehir olarak temayüz etmiştir.

Yukarıda zikredilen sebebe ek olarak, Askalân'ın Kudüs'e -deniz yönünden paralel-yakınlığı da ayrıca göze çarpmaktadır.¹² Her iki sebep beraber düşünüldüğünde, Askalân'ın Haçlı tarihinde önemi net olarak ortaya çıkmaktadır. Haçlılar, tarih boyunca şehri almak için büyük çaba harcamış, çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Askalân şehri çoğu zaman bu girişimlere direnmiş, Haçlıları ağır kayıplara uğratmıştır.

1. Haçlı Seferleri Başlangıcında Askalân Şehri

Kudüs'ü ele geçirmeyi hedefleyen Haçlılar, deniz yoluyla ulaşımı sağlayabilmek için bir liman kenti olan Antakya'yı işgal etmişlerdir. Antakya'nın işgalinden* sonra Haçlı orduları Trablusgarp'tan geçmiş, Beyrut şehrinin yakınlarından ilerlemiş ve sonra da Filistin'deki Kaysariya'ya (Strato) kadar gelmişlerdir.¹³ Buradan Akka kalesine kadar gelen Haçlı birliklerine Papa II. Urbanus'un verdiği vaazdan sonra ilk katılan ve dindar olarak bilinen Kont Raymond katılmıştır. Buna rağmen Akka Kalesi beş hafta kuşatılmasına rağmen Haçlılar burada başarılı olamamışlardır.¹⁴ Bu olay neticesinde Haçlılar, Akka valisi Şeyzer'le anlaşmaya varmış, fidye ödeyerek şehirden geçişlerine izin verilmiştir.¹⁵ Haçlılar anlaşmanın ardından kuşatmayı kaldırıp

¹⁰ Fulcherius Carnotensis, *Kudüs Seferi*, çev. İlcan Bihter Barlas (İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2009), 50; David Nicolle, *Birinci Haçlı Seferi 1096-1099* (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2010), 27; Carole Hillenbrand, *Müslümanların Gözünden Haçlı Seferleri*, çev. Nurettin Elhüseyni, 1. bs (İstanbul: Alfa Tarih, 2015), 47-48.

¹¹ Hillenbrand, *Müslümanların Gözünden Haçlı Seferleri*, 46-48.

¹² Çekiç, *Kudüs'ün Gölgesinde Eyyubi-Haçlı İlişkileri 1171-1250 (Savaş, Diplomasi, Barış)*, 185.

* Antakya işgali: 1097 ve 1098 yılları arasında cereyan eden Haçlıların galibiyetiyle sonuçlanan bir olaydır.

¹³ Carnotensis, *Kudüs Seferi*, 98.

¹⁴ İbnü'l-Esîr, *El-Kamil fi't-Târîh*, çev. Abdülkerim Özaydın, c. X (İstanbul: Bahar yayınları, 1991), 235; Abu'l Farac Gregory, *Abu'l Farac Tarihi*, çev. Ömer Rıza Doğrul, 2. bs, c. II (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basınevi, 1987), 340.

¹⁵ Carnotensis, *Kudüs Seferi*, 97; Raimundus Aguilers, *Haçlılar Kudüs'te*, çev. Süleyman Genç (İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2019), 185; Amin Maalouf, *Arapların Gözünden Haçlı Seferleri*, çev. Ali Berkay, 24. bs (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2021), 58.

ilerlemenin daha mantıklı olacağını düşünmüşlerdir¹⁶ çünkü Kudüs'e doğru yürüyüşlerini daha fazla geciktirmek Haçlıları ana hedeflerinden saptırabilirdi.¹⁷

Antakya'nın işgalini ve tüm bu yaşananları duyan Fâtîmi veziri El-Efdâl, Haçlı ordusunun gelişinden önce gerekli tedbirleri alarak Kudüs şehrine İftihârü'd-Devle adında bir vali tayin etmiştir.¹⁸ El-Efdâl, tayin ettiği valiye Kudüs şehrinin duvarlarının onarılmasını ve güçlü bir ordu kurulmasını emretmiştir. Şehirde bunlar yaşanırken, Akka'dan ilerleyen Haçlı ordusu, 7 Haziran 1099'da Kudüs önüne ulaşmış surlar önünde ordugâh kurmuştur.¹⁹ Haçlı önde gelenlerinden Godfrey, Flandery Kontu ve Normandiya Kontu fazla gecikme yaşanmaması adına Kudüs'ü ablukaya almışlardır.²⁰

Fâtîmî ordusu, güçlü surlarla çevrili olan bu şehri Haçlıların ele geçirmemesi için kuşatma aletleri yapmalarını engellemek istemiş, bu amaçla kilometrelerce genişlikteki alanda yer alan ağaçları kesmiş, civardaki bütün kuyuları kapatmış ve zehirlemiştir.²¹ Ayrıca şehirde bol miktarda yiyecek depolamış, hayvan sürülerini Haçlıların istifadesinden uzak tutmak adına çok uzaklara göndermiştir. Fâtîmî veziri El-Efdâl'in tayin ettiği İftihârü'd-Devle, bu hazırlıklar esnasında Mısır'dan da acil yardım istemiştir.²² Fâtîmîlerin aldığı bu önlemler, Kudüs'ü kuşatan Haçlıların durumunu zorlaştırmıştır. Haçlılar, uzun bir kuşatmaya dayanacak durumda değillerdi. 13 Haziran'da Haçlılar tırmanma merdivenleri ve kuşatma kuleleri olmamasına rağmen surlara doğru topluca hücumla geçtiler. Bu ani ve beklenmeyen saldırı Müslümanlar için oldukça şaşırtıcı olmuştu. Zira birkaç gün evvel Haçlıların Zeytindağ'ına yaptığı Hac ziyareti sırasında rastladıkları bir keşiş, ertesi gün hücumla geçerse Tanrı'nın onlara zafer kazandıracığını söylemişti.²³ Bu

¹⁶ Peter Malcolm Holt, *Haçlılar Çağı 11. Yüzyıldan 1517'ye Yakınoğu*, çev. Özden Arıkan (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1999), 25; Maalouf, *Arapların Gözünden Haçlı Seferleri*, 60; Carnotensis, *Kudüs Seferi*, 97; Gregory, *Abu'l Farac Tarihi*, II:340.

¹⁷ Carnotensis, *Kudüs Seferi*, 95.

¹⁸ Steven Runciman, *Haçlı Seferleri Tarihi*, çev. Fikret Işıltan, 4. bs, c. I (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2019), 215; İbnü'l-Esîr, *El-Kamil fi't-Târîh*, 1991, X:235; İhsan Süreyya Sırma, *Haçlı Seferleri*, 5. bs (İstanbul: Beyan, 2017), 81.

¹⁹ Carnotensis, *Kudüs Seferi*, 99; Serkan Özer, "Fatîmi-Haçlı İlişkileri (1098-1171)" (Ankara, Gazi, 2015), 52; Runciman, *Haçlı Seferleri Tarihi*, I:216.

²⁰ Carnotensis, *Kudüs Seferi*, 109.

²¹ Aguilers, *Haçlılar Kudüs'te*, 189; Carnotensis, *Kudüs Seferi*, 102." Bu arada Serazenlerden yeni tehditler gelmekteydi. Düşman kuyu ağızını kapatmış, sarnıçları yıkmış, pınar ağızlarını tıkamişti. Tüm bunlar akıllara "oralarda yaşayanların günahlarından dolayı nehirlere çöllere, su pınarlarını çorak topraklara çeviren" Tanrı'yı getiriyordu."

²² Runciman, *Haçlı Seferleri Tarihi*, I:216.

²³ Runciman, I:190; Carnotensis, *Kudüs Seferi*; Anonim, *Haçlı Tarihi (Gesta Francorum et Aliorum Hierosolymitanorum)*, çev. Engin Ayan (İstanbul: Selenge, 2013), 153; Aguilers, *Haçlılar Kudüs'te*, 190.

söylemi duyan Haçlılar da aniden saldırıya geçmiştir. Birkaç saat süren saldırıdan sonra Haçlılar başarı elde edemeyip geri çekilmişlerdir.²⁴

Haçlıların yenilgisinden sonra Yafa'ya gelen iki Ceneviz gemisi ve altı İngiliz gemisi Haçlılara yiyecek ve malzeme getirdi.²⁵ Gemilerin geldiği duyulduktan sonra aralarında Raymond Pilet, Achard von Montmerle ve Wilhelm von Sabran'un da bulunduğu sayıları yaklaşık olarak 100 şövalye, 18 Haziran'da Yafa'ya doğru yola çıktılar. Dönüş yolunda otuz şövalye Remle'de ayrılarak Askalân'dan gelen 700 kişilik Fâtîmî ordusuyla çatıştı. Bu çatışma sırasında şövalyelerden Achard von Montmerle ve birkaç kişi öldü. Yardıma koşan Raymond Pilet'in yerinde ve zamanında müdahalesi ile Fâtîmî birlikleri daha fazla dayanamadılar. Fâtîmîleri yenen Haçlılar, bazılarını öldürürken bazılarını da bilgi almak için öldürmemişler sağ bırakmışlardı.²⁶

Yardım için Yafa'ya gelen bu gemilerden ikisi sökülerek ve kuleler yapılmıştır. 13-14 Temmuz'da taarruza geçilmiştir.²⁷ 15 Temmuz günü Godefroi ve adamları Kudüs'e girmişlerdir. Orada korkunç katliamlar gerçekleşmiştir.²⁸ Katliamdan sağ kalan Müslümanlar ve vali olarak görevlendirilen İftihârü'd-Devle, Mihrab-ı Davut'a sığınmıştır. Burada üç gün boyunca Haçlılarla savaşmışlardır. Daha sonra Frenk ordusunun teklifiyle Müslümanlarla anlaşmış ve bunun üzerine Haçlılar Mihrab-ı Davut'u Müslümanlardan teslim almıştır.²⁹ Bu güvence neticesinde Müslümanların canlı olarak buradan ayrılmaları ve Askalân şehrine gitmelerine izin verilmiştir.³⁰ Burada kurtulan Müslümanlar sadece vali ve maiyetidir, geri kalan Müslümanlar şehirden sağ çıkmayı başaramamıştır.³¹

Müslümanlar, Vali öncülüğünde gece vakti yola çıkıp Askalân'a gitmişlerdir.³² Bu süreçte yaşanan katliamlar, komşu şehir ve köy sakinlerinin kalplerinde bir panik dalgasına neden olmuştu. Artık Fâtîmî Halifeliğinin Filistin toprakları, Haçlılara açılmıştı.

²⁴ Carnotensis, *Kudüs Seferi*, 153.

²⁵ Umut Erol, "Kudüs'ün Fethine Kadar Haçlı Donanmaları ve Faaliyetleri" (Ordu, Ordu, 2022), 34; Özer, "Fatimi-Haçlı İlişkileri (1098-1171)", 53; Sırma, *Haçlı Seferleri*, 82; Karen Armstrong, *Kudüs'ün Tarihi-Bir Şehir, Üç Semavi Din*, çev. İrem Sağlamer, 1. bs (İstanbul: Pegasus Yayınları, 2021), 360; Runciman, *Haçlı Seferleri Tarihi*, I:217.

²⁶ Sırma, *Haçlı Seferleri*, 82.

²⁷ Sırma, 82.

²⁸ Carnotensis, *Kudüs Seferi*, 104; Sırma, *Haçlı Seferleri*, 83; Maalouf, *Arapların Gözünden Haçlı Seferleri*, 60; İbnü'l-Esîr, *El-Kamil fi't-Târîh*, 1991, X:236; Nicolle, *Birinci Haçlı Seferi 1096-1099*, 80.

²⁹ İbnü'l-Esîr, *El-Kamil fi't-Târîh*, 1991, X:236.

³⁰ Carnotensis, *Kudüs Seferi*, 107; İbnü'l-Esîr, *El-Kamil fi't-Târîh*, 1991, X:236.

³¹ İbnü'l-Esîr, *El-Kamil fi't-Târîh*, 1991, X:236.

³² İbnü'l-Esîr, X:235; Carnotensis, *Kudüs Seferi*, 105; Arif El Arif, *Askalan'ın Tarihi*, 30; Aguilers, *Haçlılar Kudüs'te*, 208.

2. Askalân Savaşı (12 Ağustos 1099)

Haçlılar, Kudüs'ün düşüşünü desteklemek ve Avrupa ile tedarik hatlarını güvence altına almak için kıyı şehirlerini ele geçirme konusunda istekli olmuşlardı. Bu nedenle Kudüs'ün işgalinden sonra ilk olarak Akdeniz şehirlerini almayı hedeflediler. Askalân şehrinin Kudüs'e yakınlığı düşünüldüğünde, Kudüs'ün işgalinden sonra El-Efdâl'in katliamdan kurtulan askerî birlikleri ile beraber 14 Ramazan'da Askalân'a varması³³ Haçlılar için bir fırsattı.

Fâtımî veziri Kudüs'te Müslümanlara yapılan işkenceleri öğrendiği için Haçlılara bir elçi gönderip yaptıkları işkenceleri doğru bulmadıklarını söyledi ve onlara sitem etti.³⁴ Haçlılar ise elçinin gönderdiği haberi duyunca savaşın kaçınılmaz olduğunu anlayıp Fâtımî ordusunu hazırlıksız yakalama isteğindeydiler. Haçlılar bu yüzden "Kutsal Haçı" da yanlarına alıp yaklaşmakta olan tehlikeyi anlamak için keşfe çıktılar. "Kutsal kabrin savunucusu" Godefroi, bu keşif için bilgi toplamak suretiyle kardeşi Eustache de Boulogne ve Tankred 'i görevlendirdi.³⁵ Bu keşif sırasında Haçlılar hayvan sürüsü, Arap çobanlar ve kalabalıkla karşılaşmışlardı. Bu kalabalık onları tedirgin etmiş ve bir savaş çıkacağı düşüncesini netleştirmişti.³⁶ Akabinde gelişen karşılaşma sonrasında Haçlılar tahayyül edemeyecekleri kadar ganimet elde ettiklerini kaydetmişlerdir.³⁷ Ele geçirdikleri Arapların bazılarını öldürürken bazılarını ise esir almışlardır. Haçlılar esir aldıkları Araplara, Fâtımî ordusunun sayısını öğrenmek için işkence etmişlerdir. Esirler, El-Efdâl ve ordusunun, Kudüs'ü geri almak ve Frenkleri şehirden çıkarıp esir almak veyahut öldürmek istediğini söylediler. Esir alınan bu çobanlar ordunun sayısını kesin olarak söylemeyip, gitgide sayısı artan bir ordu olduğunu vurgulamışlardır. Muhtemelen bu söylemleri, Haçlıları tedirgin etme arzusunda olmalarından kaynaklanmaktadır. Haçlılar elde ettikleri "deve, öküz, koyun ve keçi"³⁸ sürülerinin, Haçlı askerlerinin dikkatini dağıtmak için Müslümanlar tarafından yolladıklarını düşünüyorlardı.

Fâtımîler ordugâhını El-Mecdel ovasına kurmuştu.³⁹ Bu sırada Haçlı lideri Godefroi sol tarafta, Kont Raymond sağ tarafta, Normandie ve Flandre kontu Tankred ise merkezde bulunarak hareket ediyordu. Fâtımî ordusu Haçlıların gelişinden habersizce Müslümanların söz verdiği donanmanın gelmesini beklemektelerdi.⁴⁰ Bu esnada hazırlıksız olan Fâtımîler, Haçlıların

³³ Hillenbrand, *Müslümanların Gözünden Haçlı Seferleri*, 72.

³⁴ Hillenbrand, 72; İbnü'l-Esîr, *El-Kamil fi't-Târîh*, 1991, X:237; Maalouf, *Arapların Gözünden Haçlı Seferleri*, 61.m

³⁵ Runciman, *Haçlı Seferleri Tarihi*, I:228.

³⁶ Aguilers, *Haçlılar Kudüs'te*.

³⁷ Aguilers, 218.

³⁸ İbnü'l-Esîr, *El-Kamil fi't-Târîh*, 1991, X:237; Carnotensis, *Kudüs Seferi*, 109; Aguilers, *Haçlılar Kudüs'te*, 220; Arif El Arif, *Askalan'ın Tarihi*, 30.

³⁹ İhsan Süreyya Sırma, *Müslümanların Tarihi*, 3. bs, c. 4 (İstanbul: Beyan, 2017), 346.

⁴⁰ İbnü'l-Esîr, *El-Kamil fi't-Târîh*, 1991, X:237; Carnotensis, *Kudüs Seferi*, 109.

onlara bu denli yakın olduklarını tahmin edemediler. Fâtımî ordusu, Haçlıların ani ve güçlü bir şekilde saldırısına maruz kaldı. Hızlı bir ok yağmuru ile başlayan saldırı sonucunda, yukarıda bahsedilen savaş düzeninde Raymond'un yönettiği sağ cenah Fâtımî ordusunun büyük bir kısmını yok etti.⁴¹ Tankred'in yönettiği müfreze ise ordunun merkezine doğru ilerledi. Savaş sırasında gerçekleşen çarpışma, Müslümanlar hücumu geçmeden Haçlılar lehine gelişmişti. El-Efdâl ve askerleri ise bu durumdan ötürü paniğe kapıldılar ve El-Efdâl, etrafındaki birlikler ile savaş düzenini bozup kalenin daha güvenli duvarları arkasına çekildiler. Haçlılar, Fâtımî askerlerine üstünlük kurarken, Fâtımî süvarileri oldukça zorlanıyordu. Raymond, Fâtımî ordusunu deniz kıyısına kadar püskürttü. Bu sırada Fâtımî ordusunun bir bölümü, civarda bulunan incir ağaçlarının arasına saklandılar.⁴² Ağaçlara saklanan askerler ve birçok Fâtımî askeri, Haçlılar tarafından yakılarak ve ok yağmuruna tutularak öldürüldü. Bu esnada Haçlı kuvvetleri, Fâtımî ordusunun içine doğru ilerlemeye koyuldu. Efdâl ve sağ kalan askerleri, canlarını şehrin içlerine kaçıp oraya sığınmakla kurtardılar. Fâtımî ordusu, gafil avlanması sebebiyle savaş boyunca çok az direniş göstermiş ve birçok askerî hata yapmıştır.⁴³ Savaş en nihayetinde Haçlıların zaferiyle sonuçlandı ve Haçlılar çok büyük bir ganimet elde ettiler. El-Efdâl ise yapacağı bir şey kalmadığından Mısır'a doğru yola çıktı.

3. Askalân Savaşı Sonrası Gerçekleşen Olaylar: Haçlılar Arasındaki Çekişmeler ve Elde Edilen Ganimetler

Fâtımî vezirinin Mısır'a gidişini öğrenen Haçlılar, savaşın sonuçlarını kolaylaştıracağı ümidiyle şehrin surları önünde seferber oldular ve şehri kuşattılar. Bunun üzerine Raymond şehri teslim etmeleri için Askalânlılarla müzakereler yürüttü. Askalân halkı mülklerini Haçlıların saldırılarına karşı güvence altına almak için sadece onunla görüşmek istediler çünkü Askalân halkı, Kudüs'te yaşanan katliamı hatırlıyor ve aynı sonu yaşamak istemiyordu. Daha önceden zikrettiğimiz gibi Kudüs işgali sırasında Mihrab-ı Davut'a sığınan vali ve maiyetindeki Müslümanların, Raymond ile anlaşmalarından dolayı canları başışlanıp Askalân şehrine gönderilmesi, Askalânlıların da Raymond'dan benzer bir beklentiye girmelerine sebep olmuştur.

Kudüs'te Vali ve beraberindeki Müslümanların anlaşmayla serbest bırakılması olayının tekrar yaşanması riski üzerine, Godefroi ile Raymond arasında tartışma çıkmış ve Godefroi kuşatmayı kaldırmak istememiştir. Bu nedenle Godfrey, Raymond'un halka verdiği hiçbir sözü kabul etmemiş, reddetmiştir. Bu durum Raymond'ı çok kızdırmıştır. Kendisiyle beraber bulunan Normendie ve Flandre kontlarını da yanına alarak kuşatmayı kaldırmış, şehirden çekilmeye karar

⁴¹ İbnü'l-Esîr, *El-Kamil fi't-Târîh*, 1991, X:237; Carnotensis, *Kudüs Seferi*, 109.

⁴² İbnü'l-Esîr, *El-Kamil fi't-Târîh*, 1991, X:109.

⁴³ Arif El Arif, *Askalan'ın Tarihi*, 30.

vermiştir. Yaşanan bu olaydan sonra Arsuf'a doğru yönelmişlerdir.⁴⁴ Raymond'un kuşatmayı terk etmesinden sonra Godefroi yalnız kalmış, yanında bulunan şövalyelerin sayısını düşünerek kuşatmaya devam edemeyeceğini düşünmüş ve kuşatmayı kaldırmıştır.⁴⁵ Bu kargaşadan sonra Askalân halkı şehri teslim etmekten vazgeçmiştir.

Yukarıda zikredildiği gibi Haçlılar arasında bir karışıklık olduğu aşikârdır fakat İslami kaynakların çoğunda Haçlıların Askalân şehrini ganimet karşılığı teslim ettiği görüşü yer almaktadır. İbnül Esir, "Haçlılar Askalân önlerine gelip şehri sıkı bir şekilde muhasara ettiler. Askalânlılar onlara on iki bin, başka bir rivayete göre yirmi bin parça altın verdiler de bunun üzerine Kudüs'e döndüler"⁴⁶ şeklinde olayı kaydetmiştir. Haçlı kaynaklarında da aynı şekilde bir ganimetten söz edilmektedir. Haçlı kronikçisi Carnotensis de olaydan bahsederken Haçlıların bu savaş neticesinde develere yükledikleri paralarla Kudüs'e geri döndüklerini söylemiştir.⁴⁷ Bahsi geçen bu olaylar neticesinde Haçlı ve İslam kaynaklarının kesişen görüşü, Haçlıların karışıklıklar sebebiyle ganimetleri alıp Askalân'ı teslim alamadan geri döndükleri yönündedir.

Sonuç

Haçlı Seferleri, her ne kadar "kutsal toprakları kurtarmak" parolası ile anılsa bile, birçok farklı amaca matuftur. Bu çalışmada, Haçlıların bir diğer hedefi olan Kudüs ve çevresindeki Doğu Akdeniz limanlarını ele geçirme arzusu da büyük önem taşıması sebebiyle tartışılmaktadır. Haçlılar bu niyetlerine uygun olarak, Kudüs işgalinden hemen sonra stratejik ve coğrafi önemi haiz Askalân'a yönelmiştir.

Kudüs işgalinden sonra katliamdan sağ kalan Müslümanlar, Vali İftihârü'd-Devle ile Askalân şehrine gitmişlerdir. Fakat bu durum Raymond ve Godefroi arasında tartışmaya sebebiyet vermiştir. Bu tartışma kazanılan Askalân savaşında da karşımıza çıkmaktadır çünkü Askalân savaşı, Fâtımîlerin hazırlıksız yakalandığı bir savaştır ve taarruza geçmelerine fırsat kalmadan kısa bir süre içerisinde mağlubiyetleri ile sonuçlanmıştır. Buna rağmen Raymond, Kudüs'te Mihrab-ı Davut'a sığınan Müslümanlara verdiği gibi bir güvence ile şehirde yaşayan Fâtımîlerin canlarını bağışlamak istemiştir. Godfrey ise tahmin ettiği şekilde gerçekleşen bu durum üzerine Raymond'un verdiği sözü tanımayı reddetmiştir. Aralarında yaşanan bu tartışmanın sebeplerinden biri de Askalan şehrinin oldukça muhkem kalelerle çevrili olması ve savaşın Haçlılar tarafından kazanılmasına rağmen şehri teslim almanın yine de birçok güçlükler

⁴⁴ Aguilers, *Haçlılar Kudüs'te*, 229.

⁴⁵ Runciman, *Haçlı Seferleri Tarihi*, I:229.

⁴⁶ İbnü'l-Esir, *El-Kamil fi't-Târîh*, 1991, X:237; İbn Kalanisi, *Şam Tarihini Zeyl I. ve II. Haçlı Seferleri Dönemi*, çev. Onur Özatağ (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2015), 6. Bu olaydan bahsederken 20 bin dinar hazırlanırken Haçlı kumandanları arasında anlaşmazlık çıktığını ve böylece herhangi bir para alamadan elleri boş döndüklerini kaydetmektedir.

⁴⁷ Nicolle, *Birinci Haçlı Seferi 1096-1099*, 82.

barındırmasıydı. Raymond yaşanan bu tartışmalar ve anlaşmazlık üzerine hayli kızmış ve askerlerini de alarak kuşatmadan çekilmiştir. İşte bu noktada, tüm kaynakların ittifakı ile Haçlıların kuşatmadan çekilirken ganimet aldıkları konusunda uzlaşma vardır. Haçlı kronikçisi Carnotensis, ganimetin içeriği hakkında da ayrıntılı bilgiler sunmuştur. Sadece İbn Kalanisi farklı bir görüşle, Haçlılar arasında çıkan tartışma üzerine ganimetin de alınmadan geri döndüğünü söylemiştir. Neticede Haçlıların Askalan'ı alamamış dahi olsalar Kudüs'ü aldıktan sonra bölgenin hinterlandına yönelik amaç ve hedeflerini gösterir bir savaş ve kuşatma olarak gözükmektedir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı	Bu çalışma tek yazarlıdır.
Değerlendirme	Çift Taraflı Kör Hakem
Etik Beyanı	<ul style="list-style-type: none"> * Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. * Bu makale; herhangi bir lisans üstü çalışmadan üretilmemiştir. * Bu makale, sempozyum veya kongre gibi herhangi bir zeminde, özet veya tam metin olarak sunulmamış, özgün bir araştırma makalesidir.
Benzerlik Taraması	Yapıldı – Turnitin
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Declaration of Contribution Rate of Researchers	This study has one author.
Peer-Review	Double Blind Referee
Ethical Statement	<ul style="list-style-type: none"> * It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies utilized are indicated in the bibliography. * This article is not derived from any postgraduate study. * This article is an original research article that has not been presented as an abstract or full text in any ground such as symposium or congress.
Plagiarism Checks	Done – Turnitin
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.

Kaynakça

- Aguilers, Raimundus. *Haçlılar Kudüs'te*. çev. Süleyman Genç. İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 2019.
- Anonim. *Haçlı Tarihi (Gesta Francorum et Aliorum Hierosolymitanorum)*. çev. Engin Ayan. İstanbul: Selenge, 2013.
- Armstrong, Karen. *Kudüs'ün Tarihi-Bir Şehir,Üç Semavi Din*. çev. İrem Sağlamer. İstanbul: Pegasus Yayınları, 1.Basım, 2021.
- Carnotensis, Fulcherius. *Kudüs Seferi*. çev. İlcan Bihter Barlas. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2009.
- Çekiç, Ayşe. *Kudüs'ün Gölgesinde Eyyubi-Haçlı İlişkileri 1171-1250 (Savaş, Diplomasi, Barış)*. Ankara: Gece Kitaplığı, 1.Basım, 2020.
- Erol, Umut. "Kudüs'ün Fethine Kadar Haçlı Donanmaları ve Faaliyetleri". Ordu: Ordu Üniversitesi Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Fayda, Mustafa. "Askalan" Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 3/487-488. Ankara: TDV Yayınları, 1991.
- Gregory, Abu'l Farac. *Abu'l Farac Tarihi*. çev. Ömer Rıza Doğrul. C. II. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 2.Basım, 1987.
- Hillenbrand, Carole. *Müslümanların Gözünden Haçlı Seferleri*. çev. Nurettin Elhüseyni. İstanbul: Alfa Tarih, 1.Basım 2015.
- Holt, Peter Malcolm. *Haçlılar Çağı 11. Yüzyıldan 1517'ye Yakınoğu*. çev. Özden Arıkan. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1999.
- İbn Kalanisi. *Şam Tarihini Zeyl I. ve II. Haçlı Seferleri Dönemi*. çev. Onur Özatağ. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2015.
- İbnü'l-Esîr. *El-Kamil fi't-Târîh*. çev. Abdülkerim Özaydın. C. III. İstanbul: Bahar Yayınları, 1991.
- . *El-Kamil fi't-Târîh*. çev. Abdülkerim Özaydın. C. X. İstanbul: Bahar yayınları, 1991.
- Maalouf, Amin. *Arapların Gözünden Haçlı Seferleri*. çev. Ali Berkay. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 24. Basım, 2021.
- Nicolle, David. *Birinci Haçlı Seferi 1096-1099. İstanbul*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2010.
- Özer, Serkan. "Fatimi-Haçlı İlişkileri (1098-1171)". Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2015.
- Runciman, Steven. *Haçlı Seferleri Tarihi*. çev. Fikret Işıltan. C.III, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2. Basım, 2019.
- Sırma, İhsan Süreyya. *Haçlı Seferleri*. İstanbul: Beyan, 5.Basım, 2017.
- . *Müslümanların Tarihi*. C. 4. İstanbul: Beyan, 3.Basım, 2017.
- Süheyl Mehdi. "Askalan'ın Tarihi". *The Academy of Refugee Studies*, 2017.
- Yâkut bin 'Abdullah el-Hamavî er-Rûmî el-Bağdâdî. *Mu'cem el-Büldân*. C. IV. Beyrut: 1977.
- Yerkazan, Hasan. "İbnü's-Salâh'a Nispet Edilen Müsnedü'l-Hâfız Osmân B. Es-Salâh El-Eserî fî mâ Verede mine'l-ehâdîs Fî fazli'l-İskenderiyye ve 'Askalân İsimli Eser Üzerine Bir Değerlendirme". Eskiye 43 (Mart 2021), 55-76. <https://doi.org/10.37697/eskiye.838001>.

